

Fransk heraldisk Terminologi. Af Poul Bredo Grandjean.

Frankrig, »Vaabenkunstens klassiske Land«, de ædleste, skønneste Skjoldmærkers Hjemstavn, ejer en heraldisk Terminologi, der i logisk Klarhed og rammende Præcision er uovertruffen. Mange af dette Tidsskrifts Læsere har sikkert ikke des mindre ofte været i Forlegenhed, naar det galdt Forstaaelsen af dette Lands Vaabenbeskrivelser. Hensigten med disse Meddelelser er derfor at give en kort, orienterende Redegørelse for de vigtigste Udtryk og Kunstord i det franske heraldiske Sprog, idet Ordenes Oprindelse eller mulige Betydning i daglig Tale kun er nævnt rent undtagelsesvis. — Hvad Stoffets Ordning angaar, har heraldiske Hensyn maattet vige for sproglige, ligesom en nærmere Forklaring af de forskellige Delinger, Figurer, Bitegn o. s. v. maa søges i »Dansk Heraldik«, hvor der findes Henvisninger til en Række franske Værker om Vaabenkunsten — *l'art héraldique* — og dennes Theori — *le blason, la science des armoiries*. Af praktiske Grunde vil man i det følgende finde alle adjektiviske Former anførte i Hankøn og Enkelttal.

Det fuldstændige Vaaben bestaar af Skjoldet — *l'écu* — med dets Tinkurer — *les émaux* — og Figurer — *les meubles* — samt af Overvaabenet — *le timbre*, der indbefatter Hjelmten — *le casque, le heaume*, Hjelmtegnet — *le cimier*, Hjelmklædet — *les lambrequins*, hos ældre Forfattere *hachements* — og endelig Hjelmkransen — *le bourrelet, bourlet*. Hertil kan føjes Skjoldholderne, enten to Menneskeskikkelser — *les tenants* — eller to Dyrefigurer — *les supports*, idet førstnævnte Udtryk ogsaa benyttes, naar der er Tale om ét Menneske og ét Dyr, endvidere Valgsprog af forskellig Art, anbragte paa Baand over eller under Vaabenet — *le cri, la légende* eller *la devise*¹⁾ — samt endelig Vaabenkappe og Vaabentelt — *le manteau, le pavillon*.

Slægtens oprindelige Vaaben — *les armes pleines* — kan forandres paa forskellig Maade eller forsynes med særlige Figurer, der betegner den enkelte Slægtsgren eller uægte Byrd — *les armes brisées*. Saadanne Forandringer eller Figurer — *les brisures* — spiller, som bekendt, en Hovedrolle i fransk Heraldik. Hertil kommer

¹⁾ I sin egentlige, helt selvstændige Form bestod Devisen af en eller anden Figur med tilhørende Sæntens. Som en fransk Forfatter har udtalt: dens Legeme og Sjæl.

det talende Vaaben — *les armes parlantes*, hos ældre Forfattere: *armes qui chantent*, det mod de for Tinkturerne gældende Regler dannede Vaaben, der viser Farve paa Farve eller Metal paa Metal — *les armes fausses* eller *à enquerre*, det Vaaben, som, f. Eks. efter Tiltrædelse af Arv, er forøget med Dele af et andet — *les armes chargées* — samt endelig det Vaaben, der efter middelalderlig Skik blev forandret for at straffe dets Bærer — *les armes diffamées* eller *abaissées*. Helt særegent er det med en eneste Tinktur forsynede Skjold, uden Figurer — *la table d'attente*.

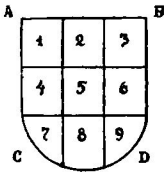

Fig. 1.

De enkelte Dele af Skjoldets Flade — *le champ* — betegnes paa følgende Maade (Fig. 1): *le centre*, *le coeur*, *l'abîme* (5), *le point du chef* (2), *la pointe de l'écu* (8), *le canton dextre, sénestre, du chef* eller *dextre, sénestre, de la pointe* (1, 3, 7 og 9), *le point d'honneur* (Stedet mellem 2 og 5), *le nombril de l'écu* (Stedet mellem 5 og 8) og *le flanc dextre, sénestre* (4 og 6 eller egentlig 1, 4, 7 og 3, 6, 9). Hjerteskjoldet — *le surtout*, egentlig *l'écusson sur le tout* — betegnes blot ved Angivelsen af dets Stilling — *sur le tout*. Findes baade Midterskjold og Hjerteskjold, er det førstnævnte *sur le tout*, Hjerteskjoldet *sur le tout du tout*.

Tinkturerne, i den ufarvede Vaabenfremstilling markerede ved Skraveringer — *hachures*, omfatter de to Metaller: *l'or* og *l'argent*, de fire Hovedfarver: rødt — *le gueules*, blaat — *l'azur*, grønt — *le sinople* — og sort — *le sable*, hvortil kommer Purpur — *le pourpre*, eventuelt orangegult — *l'orangé* — samt endelig de to Pelsværk — *les fourrures, pannes*: Hermelin, stiliserede sorte Haler paa Sølv — *l'hermine* — og det særlige, heraldiske Pelsværk, dannet af smaa klokkelignende Figurer, afvekslende blaa og Sølv — *le vair* (Fig. 2). Dyrefiguren er ofte naturligfarvet — *au naturel*, ligesom det menneskelige Legems Dele fremtræder med Kødfarven — *la carnation*. Ældre Forfattere betegner den røde Dyrefigur *écorché* o: flaaet. Baade Feltet og visse Figurer kan være damaserede — *diapré*.

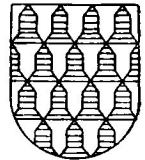

Fig. 2.

Hermelin dannes undertiden af Sølv Haler paa sort — *la contre-hermine*. Ogsaa det andet Pelsværk underkastes Forandringer. De smaa blaa Klokker kan stilles med Basis vendt mod Basis, saaledes at de i anden og fjerde Række vender nedad — *le contrevair* — eller, opadvendte, i lodrette Rækker under hverandre, adskilte af lodrette Rækker nedadvendte Sølv Klokker — *le vair en pal*. Forefindes kun tre vandrette Rækker — *tires*, fremtræder de enkelte Klokker større end ellers — *de beffroi*; modsat danner et unormalt stort Antal Rækker med heraf følgende formindskede Figurer

le menu-vair. Benyttes andre Farver end Sølv og blaåt, er Skjoldet *vairé*, henholdsvis *menu-vairé*, f. Eks. *d'or et de gueules*.

En Figur, f. Eks. Ørnen, anbragt paa Delingen i et, f. Eks. af rødt og Sølv, delt, tværdelt eller skraadelt Skjold, kan fremtræde med modsatte Farver, saaledes at den i førstnævnte Tilfælde (Arenfeldt) er Sølv i højre, rød i venstre Felt — *de l'un en l'autre*. Tinkturene er modsatte paa anden Maade, hvis Skjoldet er delt af rødt og Sølv, og der da anbringes en Sølv Stjerne i første, en rød Stjerne i andet Felt — *de l'un à l'autre*. Flere Figurer, først og fremmest Borten, kan være stykkede — *composé* — af en Farve og et Metal \circ : dannede af Firkanter — *composés* — af vekslende Tinktur, endvidere, som senere omtalt, skaktavlede, rudede o. s. v. eller for enkelte Deles vedkommende særlig tingerede. Drejer det sig om *les armes à enquerre*, anføres f. Eks. Figurens Farve, idet Skjoldet saa ogsaa er forsynet med Farve, efter Udtrykket *cousu*. Man siger saaledes: *de gueules, au chef cousu d'azur* eller *de sable, à la fasce cousue de sinople*.

Det vilde føre for vidt at nævne de Maader, paa hvilke franske Heraldikere har inddelt Skjoldfigurene i Grupper og Undergrupper. Hver ny Forfatter har snart sagt fundet sin egen Methode. Den enkleste Udsmykning af Skjoldet fremkommer ved de forskellige Delinger: delt, tværdelt, skraadelt — *partitions*, hos ældre Forfattere *séantes* eller *sécantes partitions* — eller ved gentagne Delinger — *répartitions*. Alle Franskmand taler om *les pièces héraldiques* eller *honorables*, Pæl, Bjælke, Skraabjælke, Sparre, Kors o. s. v., uden at være enige om en Undergruppering af disse »Stykker«.

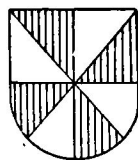

Fig. 3.

Betegnelsen for de vigtigste Delinger: delt, tværdelt og disses Kombination, firdelt, er *parti, coupé* og *écartelé* (substantivisk *écartelure*), for skraadelt, henholdsvis fra Højre eller Venstre, og Kombinationen af begge Skraadelinger, skraat firdelt, *tranché, taillé* og *écartelé en sautoir*. Det i otte Felter paa en Gang firdelte og skraat firdelte Skjold er *gironné* (Fig. 3). Efter Delingsbetegnelsen følger Angivelse af Tinkturene, idet man f. Eks. siger *parti d'or et d'azur* eller *d'or parti d'azur*. I Stedet for at beskrive Skjoldet: *coupé d'azur et d'argent* bruges ofte Vendingen *coupé d'azur sur argent*. Det samme er Tiltældet ved Skraadelingen, hvor *tranché d'argent sur gueules* kommer til at betyde, at øverste-venstre Felt er Sølv. Som bekendt er første Felt efter Regelen underste-højre. Det tværdelte Skjolds andet Felt kan atter være tværdelt — *recoupé*, det firdeltes enkelte Felt atter firdelt — *contre-écartelé*. Er Skjoldet delt, andet Felt tværdelt, eller tværdelt, første Felt delt, bliver

Betegnelserne henholdsvis *parti mi-coupé* og *mi-parti coupé*. Analoge Tilfælde kræver ingen nærmere Forklaring.

Af sproglige Grunde bør her først nævnes de ved Hjælp af Linier dannede Figurer: Pælen — *le pal* (pl. *pals*, hos ældre Forfattere *paux*), Bjælken — *la fasce*, Korset — *la croix*, Skraabjælkerne, henholdsvis fra Højre og fra Venstre — *la bande* og *la barre*, disses Kombination, det liggende Kors, »Andreaskorset« — *le sautoir*, Skjoldets øverste Trediedel, Skjoldhovedet — *le chef*, den nederste Trediedel, Skjoldfoden — *la champagne*, Borten, Mellemrummet mellem Skjoldets Rand og en med denne parallel Linie inde i Skjoldet — *la bordure*, Firkanten, »Frikvarten«, som Regel anbragt i øverste højre Hjørne, indtagende i Bredden tre Syvendele, i Højden tre og en halv Syvendedel af Skjoldets Bredder, næsten

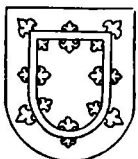

Fig. 4.

Fig. 5.

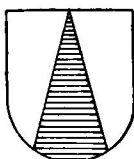

Fig. 6.

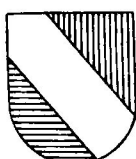

Fig. 7.

altid forsynet med en Figur, f. Eks. en Stjerne — *le franc-quartier*, et lille Skjold i Skjoldets Midte, ikke at forveksle med det egentlige Hjerteskjold og sjældent benyttet — *l'écusson en coeur* eller *en abîme*, Sparren, hvis Spids i fransk Heraldik ikke naar Skjoldets Overrand — *le chevron*, den indre Bort, en inde i Skjoldet, af to Linier dannet, fritstaaende Ramme, smallere end Borten — *l'orle*, samme Figur, besat med Figurer, hyppigst Lillier — *le trêcheur*, *trêcheur*, *trescheur* (Fig. 4), eventuelt dobbeltrammet — *l'essonier*, Gaffelkorset — *le pairle* (Fig. 5), et i dansk Heraldik ganske ukendt fyldt Gaffelkors, dannet saaledes at Mellemrummet mellem de to Arme indgaar i Figuren — *le gousset*, et af det »gironnerede« Skjolds enkeltvis benyttede Felter — *le giron* — og endelig Spidsen, ofte, i Modsætning til dansk Sædvane, ikke rækkende til den modsatte Skjoldrand, henholdsvis op- eller nedadvendt — *la pointe* (Fig. 6), *la pile*. Sidstnævnte Figurs Basis veksler i fransk Heraldik fra noget over én til to Trediedele af Skjoldets Bredder.

Slægterne Brahes og Bielkes Skjolde beskrives, for at nævne et Par Eksempler, paa følgende Maade: *de sable, au pal d'argent* og *d'argent, à deux fasces d'azur*.

Det ved to Linier af tre Tinkturer delte¹⁾ Skjold kan være *tiercé en pal, fasce, bande* (Fig. 7), *barre* eller *chevron*. Af anden Art

¹⁾ Her og i det følgende er Ordet *delt* ikke altid heraldisk Terminus.

er det ved et Gaffelsnit tredelte Skjold — *tiercé en pairle* (Fig. 8). Et ulige Antal Delingslinier — *rebattements* — giver et lige Antal »Felter«, afvekslende Farve og Metal, idet Skjoldet her bliver *palé, fascé, bandé, barré* og *chevronné*. Som Hovedregel forefindes seks Felter; flere eller færre (Fig. 9: *de quatre pièces*) angives. Er Skjoldet delt og flere Gange tværdelt, saaledes at Farve i højre Halvdel staar mod Metal i venstre, betegnes det *fascé-contrefascé*, Slægten Billes f. Eks. *de gueules et d'argent, de quatre pièces* (Fig. 10). I Analogi hermed siges *palé-contrepalé* o. s. v. eller blot *contrepalé*.

Deles Skjoldet, ved to lodrette og to vandrette Linier, i ni Felter — *points*, saaledes at Metal og Farve stadig veksler, vil de fire Hjørnefelter i Forbindelse med det midterste, f. Eks. forsynet med rødt, og de øvrige fire, f. Eks. med Sølv, i lige Grad bibringe

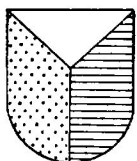

Fig. 8

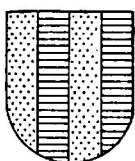

Fig. 9.

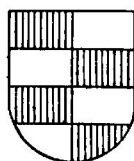

Fig. 10.

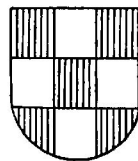

Fig. 11.

Ojet Indtrykket af et rødt liggende Kors og et Sølv Kors (Fig. 11). De Felter, hvis Stilling svarer til det førstnævntes, nævnes først, idet Beskrivelsen bliver: *cinq points de gueules* — vejede op mod — *équipollés à quatre d'argent*. Det skaktavlede Skjold betegnes *échiqueté*; øverste højre Felts Tinktur nævnes først. Flere eller færre Linier kan drages, saaledes at Antallet af *points* varierer. Antallet af de vandrette Rækker — *tires* — og igen af disses *points* nævnes hyppigt, f. Eks. siges *échiqueté de gueules et d'argent de six tires de cinq points* eller ogsaa *de cinq points et de six tires*. Det ved fire Delinger og fire Tværdelinger skaktavlede Skjold er *échiqueté de cinq pièces*.

De forskellige Figurer kan enkeltvis forekomme i formindsket Bredde (Højde), smallere end den normale Trediedel og da næsten altid i Forbindelse med andre Figurer af enhver Art. Her ses bort fra den Omstændighed, at Pælen, Bjælken o. s. v. ofte fremstilles i to Syvendedeles Bredde. Alene dette Forhold kan gøre den nøjagtige Bredde af den virkelige smalle Figur vanskelig at beregne. Det viser sig da ogsaa, at end ikke den strenge franske Terminologi overholder konsekvente Betegnelser eller bestemte Maal.

Den smalle Pæl kaldes *la vergette*, den smalle Bjælke — dog kun en enkelt saadan — *la divise* eller *fasce en divise*. Sidstnævnte Figur er i Reglen, uden Mellenrum, anbragt umiddelbart under Skjoldhovedet, der da er *soutenu d'une divise*. Flere »smalle« Bjælker i

lige Antal, 4, 6 eller 8, kaldes *burèles*, et ulige Antal, 5 eller 7, *trangles*, Betegnelser der vel at mærke benyttes, selv om der i Virkeligheden kun er Tale om den Formindskelse, som er Følgen af Antallet. Den smalle Højreskraabjælke benævnes *la cotice*, Venstreskraabjælken *la cotice en barre*. Enkelte Heraldikere taler her om *la divise en bande (barre)*. Forekommer flere end tre Skraabjælker, benyttes Betegnelsen *cotices*, selv om heller ikke disse er reelt formindskede. Dannede i Analogi med de allerede nævnte Udtryk *palé*, *fascé* o. s. v. bliver Betegnelserne *vergeté*, *burelé* og *coticé* Udtryk for en yderligere Flerdeling af Skjoldet; i Reglen dannes ti smalle Felter eller rettere Striber, afvekslende Metal og Farve. Den meget smalle Højreskraabjælke betegnes *le bâton*, Venstreskraabjælken, »Bastardstrengen«, af enkelte Forfattere *la traverse*. To meget smalle Bjælker, stillede parallelt i ringe Afstand fra hinanden, faar Fællesbetegnelsen *jumelles (gemelles)*, tre saadanne *tierces*; Figurerne er undertiden anbragte *en pal*, *bande* eller *barre*, hvilket da nødvendigvis maa anføres. Baade to eller tre af disse dobbelte eller tredobbelte Figurer kan forekomme samtidig; idet man taler om *deux tierces* eller *trois jumelles*, menes henholdsvis to Gange tre eller tre Gange to. Bjælken, Skraabjælken o. s. v. kombineres med den meget smalle Figur, saaledes at en saadan i ringe Afstand er stillet parallelt med Hovedfiguren, langs hver af dennes Sider. Hovedfiguren betegnes da som *coticé*, i en hel anden Betydning end den allerede nævnte. Den enkeltvis forekommende smalle Sparre kaldes *l'étai*.

Ligesom det meget smalle Kors betegnes *filet en croix*, kan man iøvrigt tale om *le filet en bande*, *barre* o. s. v.

Af andre Diminutiver skal nævnes Skjoldhovedets — *le comble*, Skjoldfodens — *la plaine*, Frikvartens »Fristedet«, indtagende en Niendedel af Skjoldet eller ogsaa i Bredden to Syvendedele, i Højden to og en halv Syvendedel af Skjoldets Bredde — *le canton*, eventuelt *séneestre* — og endelig Bortens — *la filière*. Undertiden betegner man blot det Skjold eller den Figur, der er forsynet med en ganske smal »Bort« af særlig Farve, som *bordé*, f. Eks. *d'or*.

En Kombination af tre, sjældnere to eller fire, smalle Skraabjælker i hver Retning, anbragte flettede ind i hverandre — *entrelacé* — og ofte, hvilket da anføres, nittede — *cloué* — i Krydsningerne, danner et Fletværk — *le fretté* eller egentlig *la frette*. Forholdet beskrives her ved Hjælp af Verbet, idet man f. Eks. siger: *de gueules, fretté d'or*, hvilket betyder, at Fletværket er Guld. Forekommer paa lignende Maade fem, seks eller endnu flere Striber i hver Retning, benyttes Udtrykket *treillissé* paa samme Maade.

I dansk Heraldik kan Spidsens Basis optage hele Skjoldets Bredde eller være endnu bredere, idet Linierne udgaar fra Skjoldets Siderande. Efter franske Heraldikeres Opfattelse er der i disse Til-

fælde ikke mere Tale om en Figur i egentlig Forstand. Skjoldet betragtes nu som delvis dækket af en Kappe — *chape*, *chaperon* — eller Strømper — *chausses*, betegnet *chappé* (*chapé*) eller *chaussé*, eftersom Linierne henholdsvis udgaar fra de nederste (Fig. 12) eller øverste Hjørner for at løbe sammen i øverste eller nederste Skjoldrands Midtpunkt, dannende det vi kalder en opstaaende eller nedadvendt Spids, eller *chaperonné*, hvis Linierne udgaar fra Siderandenes Midtpunkt til øverste Skjoldrands Midte. Slægten Broks Skjold, der viser en opstaaende blaa Spids i Sølv, maa efter Basens forskellige Bredde beskrives enten som *d'argent*, *à la pointe d'azur* eller som *d'azur*, *chappé d'argent*. Opfattelsen af det delvis dækkede Skjold genfindes, naar det drejer sig om vor »liggende« Spids, dannet af Linier, gaaende fra samme Sides Hjørner til den modsattes Midt-

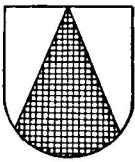

Fig. 12.

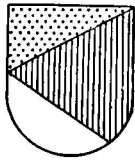

Fig. 13.

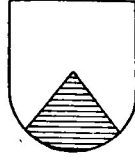

Fig. 14.

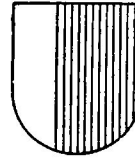

Fig. 15.

punkt, eller om en lille opstaaende »Spids«, hvis Toppunkt ligger noget under Skjoldets Midtpunkt. »Spidsen«, f. Eks. *d'argent*, er her henholdsvis *embrassé* — enten *à dextre* eller *sénestre* efter Vinkellens Retning — eller *mantelé* — næsten helt omhængt af en Kappe, *mantelet* — f. Eks. *de gueules*.

Figur 13: *de gueules*, *embrassé à dextre*, *en chef d'or*, *en pointe d'argent*. Modsat disse Forestillinger betegnes det ved Sparresnittet i to »Felter« delte Skjold som *divisé en chevron*; Vinkelen dannes her i Skjoldets Midtpunkt (Fig. 14). Forbindes de fire Skjoldrands Midtpunkter ved Linier, der danner en rhombatisk Figur, betragtes ogsaa denne som selve Skjoldet, fremtrædende med diagonalt afskaarne Hjørner, dækkede af en afvigende Tinktur. Skjoldet, f. Eks. *d'argent*, siges her at være *vêtu*, f. Eks. *de gueules*. I sjældne Tilfælde er højre eller venstre lodrette Trediedel af særlig Tinktur. Skjoldet er her henholdsvis *adextré* (Fig. 15) eller *sénestré*, f. Eks. *d'argent*.

Mange af de ovennævnte Figurer kan være anbragte paa en fra Regelen afvigende Maade, hvilket skal omtales senere, eller forandrede i Udseende, saaledes at nærmere Betegnelser kræves.

En Figur af Vinkelhagens Form, dannet af den Del af Borten, der følger øverste Skjoldrand, og en af de Dele, der følger en Siderand, kaldes *l'escarre*. Et af Skjoldets øverste Hjørner, skraat afskaaret, betegnes *l'émanchure*; nederst i Skjoldet faar et saadant

Hjørne Betegnelsen *l'enchaussure* (Fig. 16). Pælen kan være fremstillet saaledes, at den ikke naar øverste eller nederste Skjoldrand, henholdsvis betegnet *abaissé* eller *failli en pointe*. Er Figuren, idet den udgaar fra øverste Skjoldrand, saa stærkt afkortet, at den kun strækker sig gennem Skjoldets øverste Trediedel, betegnes den *retrait en chef*, modsat *en pointe*. Pælen eller Korset kan være tilspidset i Enderne — *aiguisé*, eventuelt kun forneden — *dans le bas*, *au pied aiguisé*. Sparren, dannet saaledes, at kun de nederste Linier løber sammen (Fig. 17), betegnes hyppigst som *brisé*; er dens ene »Ben« gennembrudt, betegnes den sædvanlig som *rompu*, f. Eks. *à dextre*. Med vandret afskaaret Spids er Figuren *écimé*.

Den helt fritstaaende, »svævende«, Figur, ofte Sparren (Fig. 18) og navnlig Korset, betegnes *alésé*, ogsaa *alaisé* eller *alezé*. Under-

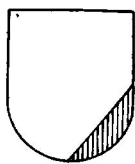

Fig. 16.

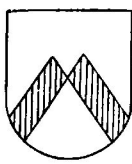

Fig. 17.

Fig. 18.

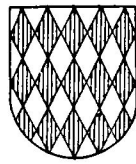

Fig. 19.

tiden bruges her Betegnelsen *raccourci*, dog neppe om Korset. En svævende, stærkt afkortet og ganske smal Skraabjælke, anbragt i Skjoldets Midte, betegnes efter Retningen *le bâton péri en bande (barre)*.

En Figur kan være udfyldt — *rempli* — med en anden Tinktur, saaledes at dens oprindelige kun fremtræder som en smal Bort langs begge Sider. Man kan saaledes træffe *une bande d'argent remplie de gueules*. Naar en heraldisk Forfatter her taler om *une bande bordée d'argent, remplie de gueules*, er Vedkommende ulogisk. Undertiden er en Figur — og da navnlig Korset — paa en Maade særlig markeret, ved Streger, der løber parallelt langs Siderne i ringe Afstand — *resarcelé*.

To Figurer kan kombineres, saaledes at de, gaaende over i hinanden, danner en ny Figur. Ved Forening af Skjoldhoved med Pæl, Skraabjælke eller Sparre dannes *le chef-pal, -bande (-barre)* og *-chevron*.

Af heraldiske Figurer i videre Forstand skal her først nævnes Ruden — *le losange* — og den lange smalle Rude — *la fusée*. Det ved et Antal Skraaliner i begge Retninger rudede Skjold betegnes *losangé*, ved Krydsning af Skraaliner i mere oprejst Stilling fremtræder Skjoldet som *fuselé* (Fig. 19). I begge Tilfælde staar Ruderne vertikalt i Skjoldet; ved Angivelse af Tinkturer nævnes først den, der gælder for Ruden eller Rudedelen i øverste højre Hjørne. En yder-

ligere Forandring af Skraaliniernes Stilling kan resultere i skraatliggende Ruder; Skjoldet siges da f. Eks. at være *fuselé en barre*. Forefindes et ubestemt Antal fritstaaende Ruder, er det imidlertid, med en nedenfor nærmere omtalt Betegnelse, *semé de losanges*. Den rhombatisk gennembrudte Rude, der fremtræder som en smal rudeformet Ramme, kaldes *le macle*, den i Midten cirkelrundt gennembrudte *le rustre*. Det er ikke blot denne Figur, som kan være gennembrudt — *vidé*, saaledes at Skjoldets Farve »skinner« igennem. En ligesidet Trekant — *le triangle* — er som Skjoldfigur i Regelen anbragt med den ene Vinkel opadvendt, sjældnere nedadvendt — *versé*. Ved 1) en Kombination af et Antal vandrette og lodrette Linier i Forbindelse med Skraaliner enten fra Højre eller Venstre eller 2) af vandrette Linier i Forbindelse med Skraaliner i begge Retninger bliver Skjoldet inddelt i lutter, forskelligt stillede Triangler — *trianglé*, idet Linierne nærmere maa angives.

Blandt andre Figurer af denne Gruppe forekommer endvidere smaa mandelformede Figurer — *otelles*, oftest i et Antal af fire, stillede som et liggende Kors, det som en seks-, undertiden femodded, i Midten cirkelrundt gennembrudt Stjerne stilliserede Sporehjul — *la molette*, smaa Ringe — *annelets*, koncentriske Ringe — *vires*, smaa, aflange, perpendikulært stillede Firkanter — *billetes*, smaa kvadratiske Figurer — *carreaux* - og smaa cirkelrunde Figurer, der, eftersom de er forsynede med Metal eller Farve, henholdsvis betegnes *besants* og *tourteaux*. Disse sidste Figurer forekommer ogsaa delte, tværdelte eller firdelte af et Metal og en Farve eller omvendt. Er Figurens første Felt Metal, betegnes den *le besant-tourteau* og maa da kun anbringes paa Farve; er første Felt Farve, foreligger *le tourteau-besant*, der kun anbringes paa Metal. *Le besant* kan vise Konturerne af et menneskeligt Ansigt og er nu *figuré*. Bestroet med et ubestemt Antal Figurer betegnes Skjoldet som *billeté*, *besanté* eller *tourtelé*. Yderligere nævnes smaa fritstaaende Kors — *croisettes* — og liggende Kors — *flanchis*; den førstnævnte Figur er ofte tilspidset forneden — *fiché*.

Paa dette Sted kan tilsidst omtales det kendte Lilliehjul — *l'escarboucle* — og den som Bitegn utalte Gange benyttede Turnerkrave — *le lambel*, hos ældre Forfattere *label*, bestaaende af en smal, i nyere Tid »svævende« Bjælke — *le fil* — med nedhængende, oprindelig rektangulære, senere trapezformede Flige — *pendants*.

Krumme Linier, delende Skjoldet eller dannende Figurer, spiller en forholdsvis beskeden Rolle i fransk Heraldik. Skjoldet kan være *flanqué* — undertiden tilføjes *en rond* — f. Eks. *de gueules*, i hvilket Tilfælde dets yderste Trediedele, Flanker, dannede af indadbuende Linier, der paa hver Side udgaar fra øverste til nederste Hjørne, er forsynede med Rødt, endvidere *vêtu* se ovenfor —

en ovale eller gironneret ved buede Linier, idet de enkelte Felter betegnes *gironnants*. Udtrykkene *chappé-* (Fig. 20) og *chaussé-ployé* kræver ingen nærmere Forklaring, lige saa lidt som *le chevron ployé*. Det forneden, ved buede Linier indskudte Felt betegnes *enté en pointe*. Bjælken og Skraabjælken, dannet af ned- eller opadbuede Linier, betegnes henholdsvis *affaissé* eller *voûté*. Sidstnævnte Betegnelse benyttes ogsaa, hvis Skjoldhovedet er afgrændset ved en opadbuget Linie. I sjældnere Tilfælde er en Figur, f. Eks. Pælen, paa begge Siders Midte halvcirkelformet udvidet — *noué*.

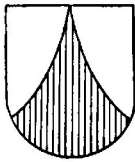

Fig. 20.

For de brudte og paa forskellig Maade konstruerede krumme

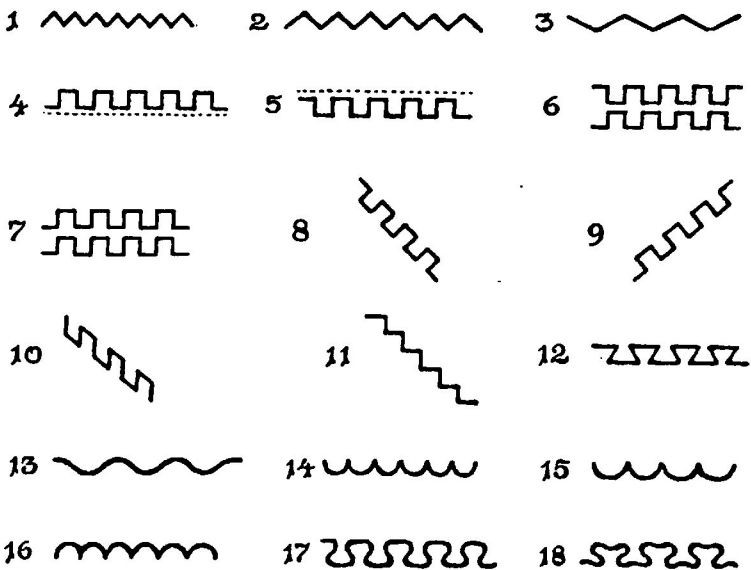

Fig. 21.

Liniers Vedkommende findes en lang Række Betegnelser. Da faa af disse Konstruktioner genfindes i dansk Heraldik, har vi kun enkelte tilsvarende Udtryk. De vigtigste Linier, der baade kan dele Skjoldet og danne Figurer, betegnes saaledes: *dentelé* (1), *denché* (2), *vivré* (3), *crénélé*, en Betegnelse der benyttes, hvis f. Eks. Bjælkens eller Skraabjælkens øverste Linie danner Tinder (4), *bastillé*, det omvendte Forhold (5), *brélessé* (6), *brélessé-contrebrélessé* (7), *tranché crénélé* (8), *taillé crénélé* (9), *tranché crénélé à plomb* (10), *pignonné* (11), den almindelige Trappegavl kaldes *le pignon* (Fig. 22),

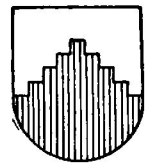

Fig. 22.

mortaisé (12), *ondé* (13), *engrêlé* (14), *échancré* (15), *cannelé* (16), *enté* (17) og endelig *nébulé* eller *nuagé* (18). Den Linie, der, paa samme Maade som 1 og 2, gaar ud og ind i meget lange spidse Vinkler, kan betegnes som *émanché*; *en pal* f. Eks., naar der foreligger en Tværdeling, med vertikale Spidser. Andre Forfattere benytter Betegnelsen for at udtrykke, at Spidserne gaar fra Skjoldrand til Skjoldrand (Fig. 23). Her skal yderligere nævnes den brudte Linie, der, dannet af en Art Tinder, formede som op- og nedadvendte tilspidsede Pæle, Palisader, betegnes *palissé*. Er Skjoldet f. Eks. tværdelt ved et Tindesnit (4), betegnes det som *coupé-enclavé*, f. Eks. *de trois pièces de sable sur argent*, i hvilket Tilfælde tre nedadvendte Tinder fra øverste gaar ind i nederste Felt, øverste sort, nederste Sølv.

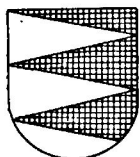

Fig. 23.

Hvad Korset angaar, er det i fransk, som anden Heraldik varieret paa talrige, forskelligt betegnede Maader. Bortset fra Betegnelser som *la croix de Jérusalem, de la Passion, de Saint-Antoine* o. s. v., hvis Betydning maa søges andensteds, idet der ikke her er Tale om en specifik heraldisk Terminologi, og fra Kors, dannede af de allerede nævnte brudte Linier, er det almindelige eller det »svævende«Kors med udadtil udvidede Arme, dannede af konvekse Linier, betegnet *paté* eller med krykkeformede Arme — *potencé*, endvidere det svævende Kors med splidsede Arme, mindende om den nederste Del af et Anker — *ancré*, med disse Splidser stærkt krummede — *recercelé*, med Arme, som ender i cirkelformede Udvidelser — *bourdonné* — og endelig med Arme, besatte med en eller flere smaa Kugler — *pommeté*.

De aller fleste levende Væsener, Fantasi-væsener, Planter og Blomster, Himmellegemer eller kunstige Genstande benævnes efter gængs Sprogbrug. Udover Angivelsen af en enkelt Figurdels afvigende Farve bliver det Figures Stilling, som undertiden faar en særlig Betegnelse. Der findes dog ogsaa for disse Figurers Vedkommende specielt heraldiske Udtryk.

Morians- eller Blaamandshovedet benævnes *la tête de Maure* (*More*); Nordenvinden — *l'aquilon, le borée* — fremstilles som et, ofte fra et af de øverste Hjørner frembrydende Barnehoved, blæsende af fuld Kraft med oppustede Kinder.

Logiske franske Heraldikere benytter altid Udtrykket *le dextrochère* om den højre Arm, der, fremstillet udgaende fra venstre Siderand eller staaende frit i Skjoldet i samme Retning, viser Haandens indvendige Flade. Den venstre Arm benævnes *le sénestrochère* Udgaar den højre Arm fra Højre, den venstre fra Venstre, bliver det selvsagt Bagen af Haanden, der ses. Andre Forfattere lader

Betegnelsen være afhængig af den Side, fra hvilken Armen udgaar, saaledes at f. Eks. *le sénestrochère* er ensbetydende med den fra Skjoldets venstre Side udgaaende Arm, uanset om denne faktisk er en højre. Armen — ogsaa Benet — er ofte »jernklædt« — *armé*. To fra Siderandene mod Midten rakte Underarme, hvis Hænder mødes i et Haandtryk, faar Fællesbetegnelsen *la foi*. Hvis en Arm er forsynet med Ærme, betegnes den *paré*, f. Eks. *d'azur*. Den med Fladen udad stillede Haand er *appaumé*, modsat *contre-appaumé*.

Pattedyret fremstilles hyppigst oprejst — *rampant* — eller gaaende, simpelthen betegnet *passant*. For Løvens Vedkommende er den førstnævnte Stilling saa almindelig, at den oftest slet ikke anføres. Bukken, Geden, Hjorten, Enhjørningen m. fl. er i oprejst Stilling *saillant*, Tyren og Oksen *furieux*, *effrayé* eller, ligesom den kun sjældent forekommende Kat, *effarouché*, Hesten *cabré*, *effaré* eller *forcené*, Bjørnen *levé*, Ulven og Ræven *ravissant*. Man vil se, at flere af Ordene er ensbetydende, paa samme Tid som f. Eks. *furieux* og *effrayé* siger ganske det modsatte. Det paa alle fire Ben staaende Dyr er *arrêté*, det siddende *assis*.

Leoparden repræsenteres naturligvis ogsaa i fransk Heraldik af den gaaende Løve med Hovedet vendt en face. Det oprejste Dyr med Hovedet i samme Stilling betegnes *le léopard lionné*, det gaaende med Hovedet i Profil *le lion léopardé*, hvis man da ikke i sidstnævnte Tilfælde nøjes med at betegne Løven som gaaende — *passant*. Tre eller flere samtidig forekommende Løver betragtes undertiden som Unger — *lionceaux*. Hesten betegnes *gai*, hvis den er fri for Seletøj; uden Halsbaand bliver Mynden til *le levron*, det unge Dyr.

Ofte forekommer kun den enkelte Del af de forskellige Dyrefigurer; Hovedet undertiden ujævnt afrevet *arraché*. Det en face vendte hornede Dyrs Hoved betegnes *le rencontre*, f. Eks. *de boeuf*, et Brudstykke af Hjortens Kranium med opstaaende Vier — *le massacre de cerf*. I andre Tilfælde mangler enkelte Dele af Dyrefiguren, der berøvet Hovedet betegnes *décapité* eller *étêté*, Klørerne *desarmé*, Halen *difflamé*. Løven uden Tænder, Tunge, Klør og Hale er *morné*, det samme gælder Ørnen, hvor det bliver Næbbet, som mangler.

Klør, Næb, Horn o. s. v. kan være af anden Tinktur end Dyret selv. Vi træffer her en Række Betegnelser. Det vilde Dyr eller Rovfuglen, hvis Klør har særlig Tinktur, er i saa Tilfælde *armé*, f. Eks. *d'or*. Af andre tilsvarende Udtryk skal nævnes: for ikke kødædende Dyrs Klør — *onglé*, Kvægets Horn — *accorné*, Hjortens Vier — *ramé*, Hov eller Klov — *ancorné*, Vildsvinet eller Elefantens Tænder — *défendu*, vilde Dyrs og Ørnens Tunge — *lampassé* — og endelig Øjne — *allumé*, navnlig Hestens — *animé*. Hvis Hun-

dens Halsbaand eller Bukkens lille Halsklokke har særlig Tinktur, er Dyrene henholdsvis *colleté* og *clariné*, f. Eks. *d'or*; analoge Ord-dannelser vil være let forstaaelige.

Ørnen — *l'aigle*, i det heraldiske Sprog altid af Hunkøn, stiliseres med udbredte Vinger, hvis yderste Svingfjer enten peger mod Skjoldets øvre Hjørner — *éployé* — eller lodret nedad — *abaissé*, *au vol abaissé*. Fuglenes Konge fremstilles meget hyppigt med to Hoveder, Dobbeltørnen, den »flakte« Ørn — *à deux têtes*, et Forhold, der af nyere, paa dette Punkt dog stærkt kritiserede Forfattere betegnes med Udtrykket *éployé*. Ældre Heraldikere lader forresten denne Betegnelse gælde enhver Fugl, stillet som den heraldiske Ørn. Denne kan iøvrigt fremtræde uden Tunge, med stærkt krummet Næb og lukkede Øjne — *pâmé*, en Betegnelse som ligeledes gælder Delphinen og Fisk med aabent Gab. Flere samtidig forekommende Ørne kaldes *aiglats*, *aiglons* eller *aiglettes*, eventuelt berøvede Næb og Klør — *alérions* eller *aigliaux*. Rovfuglen holder undertiden en lille Fugl eller et andet Dyr i sine Klør; den betegnes da *empiétant*.

Enhver Fugl kan fremstilles opflyvende — *essorant* — eller i fuld Flugt — *essoré*, *volant*. Ørnen undtaget bliver Fuglen med de udbredte Vinger nu oftest betegnet *au vol étendu* eller *levé*. Vinger, Næb, Tunge og Ben (Fødder) er hyppigt af afvigende Tinktur, idet Fuglen henholdsvis betegnes *ailé*, *becqué*, *langué* (gælder ikke Ørnen, se ovenfor) og *membre*, f. Eks. *d'or*. Undertiden fremstilles Fuglen berøvet Fødderne — *démembre*. Særlig heraldisk er en lille andelig-nende Fugl, altid uden Næb og Fødder — *la merlette*, ikke at forveksle med den lille And — *la canette*, og en svanelignende, fra nyere Vaabener kendt Fugl, siddende i en paa Bølger vuggende Rede — *l'alcyon*. Hanen fremstilles med aabent Næb — *chantant* — eller løftet Fod — *hardi*, Tranen, holdende en Sten i Kloen, værende aarvaagen — *sa vigilance*, Falken med Hætte over Hovedet *chaperonné*, Lænke om Foden *longé* — og Bjælde ved Fod eller Hals — *grilleté*, uden hvilke Attributer denne Fugl fremtræder *au naturel*. Pelikanen mader, som bekendt, sine Unger med sit eget Blod — *sa piété*, der ses dryppende fra Brystet og hvis særlige Tinktur maa angives. Hejrens heraldiske Navn er *l'aigrette*, Papegøjens *le papegai*. To sammenhængende Fuglevinger betegnes *le vol*, undertiden betragtede som Ørnens, »Ørneflugten«, hvilket da anføres; den enkelte Vinge kaldes *le demi-vol*.

Fisk med Hale eller Finner af afvigende Tinktur er henholdsvis *peautré* og *loré*, f. Eks. *d'or*. Den vandret stillede Fisk er *nageant*. Af andre Dyr skal her kun nævnes den i Regelen sammenslyngede Slange — *la bisse*, der, fremstillet slugende en dukkelignende Barne-skikkelse, hvis Arme og Hoved rager ud af Gabet, betegnes *la quivre*, hos ældre Forfattere *givre*. Angivelsen af Barnets særlige

Tinktur følger efter Udtrykket *halissant*. En blaa Slange, slugende et grønt Barn, beskrives saaledes: *une guivre d'azur halissante de sinople*. I vandret Stilling er Dyret *rampant*. En sammenslynget Slange, hvis Hale ogsaa ender i et Hoved, saaledes at Dyret synes at krybe til begge Sider, kaldes *l'amphisbène*, den vingede Slange *l'amphiptère*. En Figur, navnlig det fritstaaende Kors, er undertiden besat med Slangehoveder — *gringolé*.

Flere Dyr, f. Eks. Hjorten, kan være forsynede med Vinger — *ailé*, Løven f. Eks. med Dragens Bagkrop — *dragonné* — eller Fiskens Hale — *mariné*. Ørnen med udbredte Vinger, Kvindehoved og Bryst er endelig, andre Fantasivæsener uomtalt, kendt under Navnet *la harpie*.

Det egentlige heraldiske Træ fremstilles med synlige Rødder — *arraché*. Stileret som en syvarmet Lysestage betegnes det *le créquier*, i almindeligt Sprog et vildt Blommetræ. Uden Blade er Træet simpelthen *sec*, *effeuillé*, med afhuggede Grene, hvis Stumper synes — *ébranché*. Den enkelte Gren, berøvet Sidegrenene paa samme Maade, kaldes *l'écot*, hvilket Ord ogsaa betegner Stubben, i daglig Tale *le chicot*. Sidstnævnte Ord har iøvrigt Borgerret i det heraldiske Sprog. Flere Figurer, f. Eks. Pælen, er undertiden »grenede» saaledes — *écoté*. Træet kan være forsynet med Blade eller Stamme af særlig Tinktur, henholdsvis *feuillé* eller *fûté*, med Frugter — *fruité*, for Egens Vedkommende Agern — *englanté*, og endelig Planter, Blomster og Frugter med særlig tingeret Stilk — *tigé*, f. Eks. *d'or*. Den af Haser omsluttede Hasselnøds heraldiske Navn er *la coquerelle*; tre saadanne stilles sammen, den midterste opadvendt.

Foruden den kendte heraldiske Rose, hvis runde »Knop« i Midten kan være af særlig Tinktur — *boutonné*, f. Eks. *d'or*, forekommer smaa lignende, i Midten cirkelrundt gennembrudte, imaginære Blomster med tre, fire eller fem Kronblade — *la tiercefeuille*, hvilket Ord, som bekendt, i daglig Tale betyder Kløverbladet, *la quarte-feuille* og *la quinte-feuille*. Kløverbladet kaldes glat væk *le trèfle*. Mellemrummet mellem dettes og de nævnte Blomsters enkelte Blade betegnes *la refente*. En imaginær Blomst, der ligner en Klokkeblomst, altid forsynet med opadvendt Stilk, har Navnet *l'ancolie*. Den heraldiske Lillie — *la fleur-de-lis* — kaldes kun med Urette »den franske», selv om man kan henvise til det berømte Udtryk for det ældre bourbonske, med Lillier besaaede Skjold — *semé de France* — eller til det paa samme Maade smykkede Skjoldhoved — *le chef de France*. Uden nederste Halvdel betegnes Lillien *au pied nourri (coupé)*. En Art Spydspids, dannet som denne halve Lillie, kaldes *l'angon*. Adskillige Figurer er besatte med Lillier, eventuelt øverste Halvdel af samme — *fleurdelisé* — eller ender som Lilliens øverste Halvdel, saaledes f. Eks. Korsets Arme —

fleuronné, florencé. Bjælken og den indre Bort, der paa hver Side er besat med en Halvdel af Lillien, afvekslende op- og nedadvendt, respektive ud- og indadvendt, er *fleuronné-contrefleuronné*. Disse Ord benyttes iøvrigt ret i Flæng. Den ikke stiliserede Lillie betegnes *le lis de jardin*.

De kunstige Genstande — Bygninger, Vaaben, Husgeraad, Redskaber, Skibe o. s. v. — kræver i og for sig kun sjældent en nærmere Betegnelse. At et Slot betegnes *masuré* ∴ fremstillet som Ruin, en Mur *maçonné de sable* ∴ muret med sorte Fuger, en Lanse *armé d'or* ∴ forsynet med Guld Spids, forstaas let. Nogle Betegnelser for den enkelte Figurdels afvigende Farve bør dog maaske nævnes. Bygningen er saaledes *essoré*, hvis dens Tag, Klokken *bataillé*, hvis dens Knevel, Skibet *habillé*, hvis dets Sejl, og Jagthornet *embouché* eller *enguiché*, hvis dets Mundstykke har særlig Tinktur, der følger efter de nævnte Udtryk. En bred, let krummet Sabel kaldes *le badelaire*, Høleens Blad, uden Skaft, *le rangier*, Jagthornet uden Baand *le huchet* og en sammenslynget Snor med udadvendte Ender *le lacs d'amour*. Det vilde føre alt for vidt at opremse endnu sjældnere forekommende Figurer.

Hvad endelig Himmellegerne angaar, betegnes Solen undertiden *levant* eller *couchant*, eftersom den ses frembrydende henholdsvis fra højre eller venstre øverste Hjørne. Halvmaanen — *le croissant* — er i sin almindelige Stilling vendt med Hornene opad — *montant*. Nedadvendt betegnes den *renversé*, vendt mod Højre *couché*, mod Venstre *contourné*. Fire som en Rose sammenstillede Halvmaaner danner *le lunel*. To, en op- og en nedadvendt, er *acculé*. Viser Maane eller Sol et menneskeligt Ansigt, fremtræder Figuren *figuré*. Det bør tilsidst bemærkes, at Lynet i Heraldiken er af Hankøn — *le foudre* — og at Bølgernes Skygge kan være af anden Tinktur end Vandet, der da betegnes *agilé*, f. Eks. *d'or*.

Den enkelte Figur anbringes sædvanligvis midt i Skjoldet — *en abîme*, hvilket slet ikke anføres, endvidere i Skjoldets øverste Trediedel — *en chef*, uden at der her er Tale om noget Skjoldhoved, *en pointe* o. s. v., endelig undertiden højere eller lavere i Skjoldet end normalt — *haussé*, henholdsvis *abaissé*, hvilket f. Eks. gælder Bjælken og Sparren. Dyrefiguren er vendt i Profil mod Højre, i modsat Fald *contourné*, en langagtig Figur, f. Eks. et Spyd, stillet i Pælens, Bjælkens eller Skraabjælkens Retning — *posé en pal, fasce, bande, barre*. Figuren kan være nedadvendt — *renversé* — eller liggende — *couché*. Højre Halvdel af en vertikalt delt Figur, f. Eks. af Lillien eller Stjernen, betegnes *déjaillant à sénestre*, idet venstre Halvdel altsaa mangler. Modsat — *à dextre*. For Lilliens Vedkommende kan en saadan Halvdel iøvrigt godt være anbragt *en fasce*

eller *en bande*. Den »voksende« Dyrefigur α : en større eller mindre Del af Forkroppen, opstaaende fra en Tværdelingslinie, fra en Figurs vandrette øverste Side eller fra Hjelmen er *naissant* eller *issant*, Udtryk der ganske utvivlsomt benyttes i Flæng. At en enkelt Forfatter betragter det førstnævnte som gældende Dyrefigurens i Skjoldet fritstaaende Forkrop, bør lige nævnes. Talrige Figurer kan udgaa fra Skjoldets Sider eller Hjørner eller fra andre Figurer — *mouvant*, den liggende Sparre f. Eks. *du flanc dextre*. Almindelig kendt er højre eller venstre Halvdel af Dobbeltørnen — *la demi-aigle*, fast paa Delingen — *mouvant du parti*.

To eller flere, i Regelen ens Figurer er hyppigt anbragte over hinanden — *l'un sur l'autre*. De kan da eventuelt vende hver sin Vej, to gaaende Løver f. Eks. betegnede *contrepassant*, to Pile — *contreposé*. To Figurer kan staa Side om Side — *accosté*, i oprejst Stilling være vendte mod hinanden — *affronté* — eller med Ryg mod Ryg — *adossé*, naturligvis forudsat, at en saadant Forhold kan tænkes, samt, f. Eks. en op- og en nedadvendt Sparre, berøre hinanden med Spidserne — *appointé*. To lange, smalle Figurer kan endelig være krydslagte — *passé en sautoir*.

Tre Figurer stilles som Regel 2, 1 — *deux et un*, undertiden 1, 2 — *mal ordonné* — eller paa Række — *rangé en pal, fasce, bande, barre*, endvidere *en chef* eller *en pointe*, fem ofte som et Kors eller liggende Kors — *rangé en croix, sautoir*, ni, f. Eks. Stjerner, undertiden 3, 3, 3 — *en bannière*, et større Antal *en orle*. Et Antal Ruder f. Eks. kan være *rangé en bande* og, idet den enkelte Figur er stillet fra Venstre til Højre, samtidig *posé en barre*. I hyppige Tilfælde er et Antal Ruder sammenstillede, med de stumpe Vinkler — *accolé* — eller de spidse — *abouté*. Det med et ubestemt Antal ens Figurer bestrøede Skjold er *semé*, f. Eks. *d'étoiles*, der »forsvinder« i Skjoldets Rand.

I en Række Tilfælde betragtes én Figur som Hovedfigur, andre som Bifigurer. En større Figur, f. Eks. en Løve, over hvilken eller ved hvis ene Side én eller flere mindre er anbragt, er henholdsvis *surmonté, adextré* eller *sénestré* f. Eks. *d'une étoile*. Denne Stjerne kan i sidstnævnte Tilfælde staa højere eller lavere i Skjoldet, idet Hovedfiguren da f. Eks. er *adextré en chef* eller *en pointe*. En Figur, f. Eks. Sparren, kan være ledsaget af én eller flere andre — *accompagné*, f. Eks. *de trois étoiles*. At to Stjerner her staar over, en under Sparren kræver ingen Angivelse. I andre Tilfælde er Figuren ledsaget af en enkelt Figur, f. Eks. *en pointe d'une étoile* eller af flere, forskellige — *en chef de deux croissants et en pointe d'un coeur*. Hovedfigurens Art og navnlig Udstrækning er iøvrigt bestemmende for den Maade, paa hvilken de ledsagende Figurer kan ordnes og deres Stilling derefter beskrives. Korset kan være ledsaget af fire

Figurer — *cantonné*, f. Eks. *de quatre roses*, hvilket Udtryk ogsaa gælder den i Skjoldets Midte anbragte Figur, der ledsages af fire andre, stillede 2, 2. Udtrykket benyttes i anden Betydning om fire Figurer, anbragte omtrent helt ude i Hjørnerne og ikke paa almindelig Maade længere inde i Skjoldet, og da 2, 2. Den paa hver Side af andre Figurer ledsagede Figur, Pælen f. Eks., er *accosté*, f. Eks. *de quatre trèfles*, hvilket her betyder, at to saadanne er anbragt paa hver Side. Nogle franske Heraldikere hævder, at Udtrykket ikke tør benyttes, naar der er Tale om en rund Hovedfigur. Er de ledsagende Figurer dannede af rette Linier, kan de anbringes parallelt med Hovedfiguren, f. Eks. Pælen eller Skraabhjælken, der da er *cotoyé*, f. Eks. *de six billetes*, tre paa hver Side. En Figur, f. Eks. Bjælken, kan være besat med én eller flere andre — *sommé*,

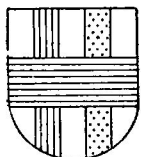

Fig. 24.

f. Eks. *d'un tourteau* — eller belagt med én eller flere andre — *chargé*, f. Eks. *de trois roses*. Undertiden er den Figur, der belægges en anden, atter selv belagt — *surchargé*. Udgaar lange eller spidse Figurer fra Korsets Vinkler er Korset *anglé*. En eller flere Figurer, f. Eks. Bjælken, den fritstaaende eller den almindelige, lagt paa, ∩: malet tværs henover én eller flere andre Figurer (Fig. 24), eller en Figur, f. Eks. en

Løve, stillet i et f. Eks. én eller flere Gange delt Skjold, er *brochant sur*. Nævnes Figuren sidst i Beskrivelsen, betegnes den som *brochant sur le tout*. Nogle Eksempler skal anføres: *de sable, à la fasce d'argent et une fleur-de-lis d'azur, brochante sur la fasce* (Dumreicher, 2. og 3. Felt), *parti de gueules et d'argent, à trois roses d'azur, rangées en pal, brochantes sur le parti* (Brockenhuus) og *d'azur, au lion d'argent, à la fasce de gueules, brochante sur le tout* (Løvenfeldt). Man benytter undertiden Udtrykket *brochant* uden at bøje dette i Køn eller Tal.

Hjelmtegnet beskrives ogsaa i fransk Heraldik paa friere Maade end Skjoldet, idet den almindelige Terminologi dog saavidt muligt bør overholdes. De almindelig kendte, med »Mundstykker« forsynede Vesselhorn betragtes som Elefantsnabler — *proboscides*, ofte vekselvis tværdelte af en Farve og et Metal — *coupé alternativement*, f. Eks. *d'or et d'azur*. Her skal ogsaa nævnes det som Hjelmtegn benyttede lille Skjold med selve Skjoldets eller Hjerteskjoldets Figurer — *l'écusson des armes*. Adskillige Skjoldfigurer kan gentages paa Hjelmten i samme Form og Stilling som i Skjoldet — *de l'écu*.

De franske Vaabenbeskrivelseres Konstruktion, allerede delvis kendt fra det foregaaende, maa selvsagt være afhængig af det enkelte Fagudtryks i Forbindelse med almindelig Ordstilling. Fel-

tets Tinktur nævnes først, derefter Figuren, f. Eks. *d'azur, au lion d'or*. Modsat har vi altid her til Lands sagt: en Guld Løve i blaat. En noget mere kompliceret Beskrivelse: *d'azur, au lion d'argent, armé, couronné et lampassé de gueules* kræver straks en Omskrivning: en rødbevæbnet, med rød Tunge og Krone forsynet Sølv Løve, eventuelt en rødbevæbnet Sølv Løve med rød Tunge og Krone, i blaat. Figurens Stilling nævnes før Tinkturen: *un lion rampant d'or, un chevron renversé d'azur*, ligeledes dens enkelte særlige Egenkab: *une croix alésée d'argent*. Hos os søger man, saavidt muligt, at nævne Bifigurerne før Hovedfiguren: en med tre røde Roser belagt Sølv Sparre i blaat, medens den franske Beskrivelse af let forstaaelige Grunde konstrueres omvendt: *d'azur, au chevron d'argent, chargé de trois roses de gueules*. For det én eller flere Gange delte Skjolds Vedkommende nævnes Delingsmaaden, som allerede omtalt, først, dernæst Tinkturene: *tiercé en pal, de gueules, d'argent et d'azur*, sidst en eventuelt i Skjoldet anbragt Figur f. Eks. *au lion de sable, brochant sur le tout*. Det følger af sig selv, at det enkelte Felt i egentlig Forstand først kan beskrives efter Angivelse af Skjoldets Delingsmaade.

En Gentagelse af samme Tinktur undgaas helst, idet man i Stedet for siger: *du champ, du premier, du même* o. s. v. Nogle Eksempler: *d'or, au chevron de gueules, chargé de trois étoiles du champ* (o: *d'or*), *palé d'or et d'azur, à la fasce du premier* (o: *d'or*) *brochante*, endvidere *d'or, au chevron de gueules, accompagné de trois étoiles du même* (o: *de gueules*) o. s. v.

Med Kendskab til de her omtalte heraldiske Udtryk vil Tidsskriftets Læsere forholdsvis let være i Stand til at gaa videre paa egen Haand. Efterfølgende alfabetiske Ordliste turde sikkert være paa-krævet.

Ordliste.

Abaisé 2, 8, 13, 15 — abîme 2 — abouté 16 — accolé 16 — accompagné 16 — accorné 12 — accosté 16, 17 — acculé 15 — à deux têtes 13 — adextré 7, 16 — adossé 16 — affaissé 10 — affronté 16 — agité 15 — aiglats 13 — aiglettes 13 — aigliaux 13 — aiglons 13 — aigrette 13 — aiguisé 8 — ailé 13, 14 — alaisé 8 — alcyon 13 — alérions 13 — alésé 8 — alezé 8 — allumé 12 — amphiptère 14 — amphishène 14 — ancorné 12 — ancré 11 — anglé 17 — angon 14 — animé 12 — annelet 9 — à plomb 10 — appaumé 12 — appointé 16 — aiglon 11 — armé 12, 15 — arraché 12, 14 — arrêté 12 — assis 12 — au naturel 2, 13 — azur 2. — Badelaire 15 — bande 4 — bandé 5 — bannière 16 — barre 4 — barré 5 — bastillé 10 —

bataillé 15 — bâton 6, 8 — becqué 13 — beffroi 2 — besant 9 —
 besanté 9 — billeté 9 — billette 9 — bisse 13 — blason 1 — bordé 6
 — bordure 4 — borée 11 — bourdonné 11 — bourlet 1 — bourre-
 let 1 — boutonné 14 — brétesse 10 — brisé 1, 8 — brisure 1 —
 brochant 17 — burelé 6 — burèles 6. — Cabré 12 — canette 13 —
 cannelé 11 — canton 2, 6 — cantonné 17 — carnation 2 — carreaux
 9 — casque 1 — centre 2 — champ 2 — champagne 4 — chantant
 13 — chapé 7 — chaperonné 7, 13 — chappé 7 — chappé-ployé 10
 — chargé 2, 17 — chaussé 7 — chaussé-ployé 10 — chef 4 — chef-
 bande 8 — chef-barre 8 — chef-chevron 8 — chef de France 14 —
 chef-pal 8 — chevron 4 — chevronné 5 — chicot 14 — cimier 1 —
 clariné 13 — cloué 6 — coeur 2 — colleté 13 — comble 6 — com-
 pons 3 — composé 3 — cotice 6 — coticé 6 — contourné 15
 — contre-appaumé 12 — contrebandé 5 — contrebarré 5 — con-
 trebrétesse 10 — contrechevronné 5 — contre-écartelé 3 — con-
 trefascé 5 — contrefleuronné 15 — contre-hermine 2 — contre-
 palé 5 — contrepasant 16 — contreposé 16 — contrevair 2 — co-
 querelle 14 — cotoyé 17 — couchant 15 — couché 15 — coupé 3,
 14 — cousu 3 — crénelé 10 — créquier 14 — cri 1 — croisette 9
 — croissant 15 — croix 4. — Décapité 12 — défaillant 15 — dé-
 fendu 12 — de l'écu 17 — de l'un à l'autre 3 — de l'un en l'autre 3
 — démembré 13 — demi-aigle 16 — demi-vol 13 — denché 10 —
 dentelé 10 — desarmé 12 — deux et un 16 — devise 1 — dextre 2
 — dextrochère 11 — diapré 2 — diffamé 2, 12 — divise 5, 6 — di-
 visé en chevron 7 — dragonné 14 — du champ 18 — du même 18
 — du premier 18. — Ébranché 14 — écartelé (en sautoir) 3 —
 écartelure 3 — échancré 11 — échiqueté 5 — écimé 8 — écorché 2
 — écot 14 — écoté 14 — écu 1 — écusson 2, 4, 17 — effaré 12 —
 effarouché 12 — effeuillé 14 — effrayé 12 — émanché 11 — éman-
 chure 7 — émaux 1 — embouché 15 — embrassé 7 — empiétant 13
 — en âbime 15 — en bannière 16 — enchaussure 8 — en chef 15 —
 enclavé 11 — englanté 14 — engrêlé 11 — enguiché 15 — en pointe
 15 — enquerre 2 — enté 10, 11 — entrelacé 6 — éployé 13 —
 équipollé 5 — escarboucle 9 — escarre 7 — essonier 4 — essoré 13,
 15 — essorant 13 — étendu 13 — étai 6 — étêté 12. — Failli 8 —
 fasce 4 — fascé 5 — fasce en divise 5 — faux 2 — feuillé 14 —
 fiché 9 — figuré 9, 15 — fil 9 — filet 6 — filière 6 — flanc 2 — flan-
 chis 9 — flanqué 9 — fleur-de-lis 14 — fleurdelisé 14 — fleuronné
 15 — florencé 15 — foi 12 — forcené 12 — foudre 15 — fourrure 2
 — franc-quartier 4 — frette 6 — fretté 6 — fruité 14 — furieux 12
 — fusée 8 — fuselé 8, 9 — fûté 14. — Gai 12 — gemelles 6 — giron
 4 — gironnants 10 — gironné 3 — givre 13 — gousset 4 — grilleté
 13 — gringolé 14 — gueules 2 — guivre 13. — Habillé 15 — ha-
 chements 1 — hachure 2 — halissant 14 — hardi 13 — harpie 14 —

haussé 15 — heaume 1 — hermine 2 — huchet 15. — Issant 16.
 — Jumelles 6. — Label 9 — lacs d'amour 15 — lambel 9 — lam-
 brequins 1 — lampassé 12 — langué 13 — légende 1 — léopardé
 12 — levé 12, 13 — levant 15 — levron 12 — lionceaux 12 — lionné
 12 — lis de jardin 15 — longé 13 — loré 13 — losange 8 — losangé
 8 — lunel 15 — l'un sur l'autre 16. — Macle 9 — maçonné 15 —
 mal ordonné 16 — manteau 1 — mantelé 7 — mariné 14 — massa-
 cre 12 — masuré 15 — membré 13 — menu-vair 3 — merlette 13
 — meuble 1 — mi-coupé (-parti) 4 — molette 9 — montant 15 —
 morné 12 — mortaisé 11 — mouvant 16. — Naissant 16 — naturel
 2, 13 — nébulé 11 — nombril 2 — noué 10 — nourri 14 — nuagé
 11. — Ondé 11 — onglé 12 — orangé 2 — orle 4, 16 — otelles 9.
 — Pairle 4, 5 — pal 4 — palé 5 — palissé 11 — pâmé 13 — panne 2
 — papegai 13 — paré 12 — parlant 2 — parti 3 — partitions 3 —
 passant 12 — passé en 16 — paté 11 — pavillon 1 — peautré 13 —
 pendants 9 — péri 8 — pièce 5 — pièce héraldique (honorable)
 3 — piété 13 — pignon 10 — pignonné 10 — pile 4 — plaine 6 —
 plein 1. — plomb 10 — ployé 10 — point 2 — point d'honneur 2 —
 pointe 2, 4, 7 — points 5 — pommeté 11 — posé en 15 — potencé
 11 — pourpre 2 — proboscides 17. — Quartefeuille 14 — quinte-
 feuille 14. — Raccourci 8 — ramé 12 — rampant 12, 14 — rangé
 en 16 — rangier 15 — ravissant 12 — rebattements 5 — recerclé
 11 — recoupé 3 — refente 14 — rempli 8 — rencontre 12 — ren-
 versé 15 — répartitions 3 — resarcelé 8 — retrait 8 — rompu 8
 — rustre 9. — Sable 2 — saillant 12 — sautoir 4 — séantes par-
 titions 3 — sec 14 — sécantes partitions 3 — semé 9, 16 — semé de
 France 14 — sénestre 2 — sénestré 7, 16 — sénestrochère 11 —
 sinople 2 — sommé 17 — soutenu 5 — supports 1 — surchargé
 17 — sur le tout (du tout) 2 — surmonté 16 — surtout 2. — Table
 d'attente 2 — taillé 3 — taillé-crênelé 10 — tenants 1 — tête de
 Maure 11 — tiercé 4 — tiercefeuille 14 — tierces 6 — tige 14 — tim-
 bre 1 — tires 2, 5 — tourteau 9 — tourtelé 9 — tranché 3 — tran-
 ché crênelé 10 — trangles 6 — traverse 6 — trêcheur (trêcheur) 4
 — treillissé 6 — trescheur 4 — triangle 9 — trianglé 9. — Vair 2
 — vairé 3 — vergeté 6 — vergette 5 — versé 9 — vêtu 7 — vêtu
 en ovale 9 — vidé 9 — vigilance 13 — vires 9 — vivré 10 — vol 13
 — volant 13 — vouuté 10.
